

בעזה"ת

קונטרס

יהי אור

לבאר היסוד הגדול שכתורה שחובתינו לקבל על עצמינו עול כל
מצוות ה' בשלימות מבלי לכבד ולהכדיל בין מצוה למצוה

ובענין שמירת גדר הצניעות

חברתי בעזר צורי וקוני

הק' אברהם וויינפעלד

בלאאמו"ר הקדוש ר' יחזקאל שרגא הי"ד

בעמח"ס שובת ישראל

חופ"ק מאנסי, נוא יארק

הוצאת „קרן ישועה" מאנסי

שנת תשכ"ג לפ"ק

כל הזכויות שמורות

Copyright 1963 by

KEREN YESHUA

58 Main Street, Monsey, N. Y.

**PRINTED IN U.S.A. BY
DEUTSCH PRINTING & PUBLISHING CO.
180 MARCY AVENUE, BROOKLYN 11, N. Y.**

הקדמה

א ל ה ק ו ר א !

ידע הקורא ויבין וההוגה בקונטרס זה, כי כל דברי הביקורת האלה, לא מחמת יחסו השלילי של המחבר לאותם החוגים הנתבעים בו, נכתבו, כי אדרבה גלוי וידוע גדול ערכם וחשיבותם, ובכמה נסיונות הם עומדים יום יום, מעורים המה בכל ענפי החיים בקנין ומסחר עם כל גויי הארץ, עם כל זה שומרים את השבת מלחללו ונוהרים ממאכלי אסורות וכיוצא בו, וגם את בניהם אחריהם רוצים לחנך לתורה ולתעודה. אבל דוקא בשביל זה, בשביל יחסנו החיובי אליהם, פונים אנו בזה אליהם, אל אחים לדעה, אל אנשים מאמינים בני מאמינים, העומדים על בסיס התורה, שיתנו לבם אל הדברים האלה, דברי אמת וצדק, וטוב לנו כל הימים.

עיקר הקונטרס מיוסד על שמירת גדר הצניעות, וכאשר עיני הקורא תחזינה מישרים, דברים אלה עומדים ברומו של עולם, אף שבני אדם מזדולים בהם. כתבנו על חובת הצניעות בכללה, אבל לא פרטנו את כל פרטי הפירצות השונות שבענינים אלה, כי ידועים הם לכל, ואין מהצורך לדבר מהן ולהצביע עליהן, וגם כי גם הדיבור והקריאה בזה מזקת לנפש הקורא כמובן, ויש לקצר בזה ככל האפשר.

קראנו שם הקונטרס בשם 'הל' אור, כי לא להטיף מוסר בא המחבר, ולא דברי תוכחה רוצה להשמיע, כי מי כמוהו יודע ומכיר ערכו שלא בא לכלל זה להיות מוכיח בשער. אלא שדברים בלתי מובנים מכונים בשם חושך, כמו שכתב הרד"ק פירוש המלות ערב ובוקר, ערב שנתערבב כל דבר, בקר מלשון לא יבקר בין טוב לרע, שבבוקר יטול האדם לבקר ולהבדיל כל דבר. והנה גם מצב זה שנדבר ממנו היא מצב של 'חושך' בלתי מובן לגמרי, נמנע מהשגה שכלית, שאנשים בעלי דעת, בעלי הכרה ברורה, המביאים קרבנות בשביל יהדותם בכל צעד ושעל, שתאום יהפכו עורף בלי שום טענה ומענה לחלק בלתי נפרד מעצם תורתנו הקדושה. זהו ערבוביה! אור וחושך משתמשים בערבוביה. הבה אחים יקרים, נרים

את דגל האמת הנצחי, נכריז ונאמר: **יְהִי אֹרֶךְ!** נאור נא את דרכינו בחיים, נבהיר נא לאחת ולתמיד לעצמנו: מה אנו, ומה רצונו להיות. נשמע נא את קול אלקים חיים הקורא אל כל אדם ואומר לו: איכה? איה אתה בעולם? עד מתי אתם פוסחים על שתי סעיפים! עד מתי תחשבו לאחד ולהתאים את הזרם החילוני עם שמירת דת אלקית, עד מתי לא תבדילו בין אור לחושך בין טהור לטמא.

יְהִי אֹרֶךְ! זהו הסיסמה שלנו. נצא מהחושך, ונאור את חיינו באור פני מלך חיים. חזה לעומת זה, גם הבורא יתב"ש יחוס עלינו ויתקיים מקרא שכתוב (זכריה י"ד) והיה לעת ערב יהיה אור, ותאור כאור יום חשכת לילה, בביאת גואל צדק בב"א.

ה מ ח ב ר

קונטרס יהי אור

פרק ראשון

המשורר האלוקי דוד המלך ע"ה כאשר מנה את שבחיה ומעלותיה של תורתנו הקדושה פתח ואמר בלשון קדשו: תורת ה' תמימה משיבת נפש (תהלים י"ט, ח'). ודבותינו במדרש אמרו: למה היא משיבת נפש מפני שהיא תמימה. ונראה הכונה בזה, דטרם התחיל לפאר ולהדר גדולת וחשיבות התורה שנחמדים מזהב ומפז דב ומתוקים מדבש וגו' שהכונה בכל אלו המעלות לומר שמועלת לאדם יותר מכל חמודי תבל ונותנת לשומריה שמחה ואושר השכל ודעת, הקדים ואמר שכל אלה הדברים לא יושגו אלא בתנאי אחד קודם למעשה, והיא, תורת ה' תמימה, לקבל עלינו שמירת התורה בשלימות, ולא קטעים לפי ראות עיני האדם. ומשל למה הדבר דומה, לרופא שנתן פתק לחולה ובו הוראה לרוקח שיכין תרופה על ידי תערובת כמה מיני סמים לחים ויבשים מעשבים וצמחים, מזה מעט, ומשני יותר, וכהנה פרטי פרטים שונים, וכמובן שחובת הרוקח שאינו בקי בחכמת הרפואה ואינו יודע מהות המחלה ודרך רפואתה, עליו לעשות הכל בדיוק כפי הוראת הרופא, כי אם יחסר אחת מכל סמניה יוכל לגרום מיתה להחולה חר"ש, ובכל אופן לא ישיג החולה ממנה התועלת המקווה. כן הדבר גם בעניני תורה ומצות, ברא העולם ית"ש יצר את האדם בחמתו העליונה ונתן לנו תורתו הקדושה דק הוא יודע מהותה ערכה ותכליתה, לו לבד נתכנו כל עלילותיה, הוא ית"ש לבדו ידע לשער כל מצוה ומצוה לפי נחיצותה האמיתית, איזהו חמורה ואיזהו קלה, איזהו הוא רק לכתחילה, ואיזהו מעכבת אף בדיעבד, איזה מצוות קשורות ודבוקות זה בזה, עד שהמחסר אחת הפסיק כל השלשלת, והפגם מתפשט והלך לגובה ועומק, איזה ענינה מצומצמת בעצמה, אבל אנחנו קרצני חומר דלי השכל, ננעלים מאתנו שערי פנימיות התורה, ואין אנו יודעים טעמן של מצוות, וכמו שאמר הכתוב (איוב י"א) וחזק אלוקי תמצא אם עד תכלית שדי תמצא, גבהי שמים מה תפעל, עמקה משאול מה תדע, ארוכה מארץ מדה ורחבה מיני ים. ואמר המלך החכם שלמה ע"ה (משלי ה') נעו מעגלתיה לא תדע, ועל כן אמרו חז"ל באבות (פ"ב, מ"א)

והוי זהיר במצוה קלה כבחמורה שאין אתה יודע מתן שכרן של מצות. ואין הכונה רק על השכר הצפון לאדם על המצות, כי אין זה מן השבח לאדם שיוהר במצות בשביל חשבון השכר דהלא כבר הזהירו אותנו (שם פ"א, מ"ג) אל תהיו כעבדים המשמשים את הרב על מנת לקבל פרס וכו', אלא שהכונה של „מתן שכרן של מצות“ כמו „התוצאות“ היינו שאין אנו יודעים מה המצות פועלות בין בנפש רוח ונשמה של האדם, בין בעולמות התחתונות והעליונות, וכהנה מטעמי המצות אשר לא נגלו לנו ועין לא ראתה אלקים זולתך, ומאחר שאין אנו יודעים זה, על כן עלינו להזהר בכולם בשוה, כי אולי בביטול אחת תתבטל ותתקלקל כל הכונה העליונה, ולא תושג התכלית המקווה מקיום מצוותינו.

וראה זה פלא, כי בשעה שכל בר דעת ידע ויכיר בפתיחו ועולתו של הרוקח המשנה מאומד דעתו, אף שסוף כל סוף הרי חכמת הרפואה היא חכמה אנושית גלויה ומפורסמת לכל הרוצה ללמדה ולמלאות ידו בה, ויתכן שגם הרוקח יבין בה קצת, ובכלל יתכן לגשת אליה בגישה שכלית, ואף אם יקלקל, הלא החיים והמות ביד ה', ואינו ברי הויקא ואף אם ימית אין מיתתו מיתת עולם, והנפש תשוב אל אלקים. — בו בזמן, כשמגיע הדבר אל עניני תורה ומצות אשר בהם לא יתכן לאדם הבנה ביסודן וסודן, ואשר אף אחר כל העמל ויגיעה בחכמת התורה נשארה בפנימיותה סתומה וחתומה באלפי אלפים עזקאין, ואי אפשר כלל לגשת אליה בגישה שכלית, כי היא למעלה מכל שכל ודמיון, כי אורייתא וקדושא בריך הוא חד הוא, וכמו שאי אפשר להשיג מהות עצם הבורא ית"ש כן אי אפשר להשיג מהות פנימיות התורה, והנוק בזה גדול מאד בזה ובבא, ושינוי תוכל ח"ו לגרום מיתת עולם, עם כל זה כאן נעשים פתאום בני אדם „מבינים“ ויודעים להעריך ולשקול מצוה כנגד מצוה להקל ולזלול ולומר: זה עיקר זה טפל, זה נחוץ זה אינו נחוץ כל כך. האין בגישה כזו סילוף גמור והפיכת עורף לכל קדושת התורה ואמונת נתינתה מן השמים, כי אחרת הלא לא יתכן לאדם ליטול בידו הכח והעוז לקרב ולדחק לפי שכלו בחוקי האלקים ומשפטיו.

וכמו באמונת התורה בודאי מי שמאמין בכל התורה כולה חוץ מדבר אחד, הרי הוא כופר גמור, וכמו שכתב הרמב"ם ז"ל בפירושו המשנה ריש פרק חלק, חל"ק: היסוד השמיני, היות התורה מן השמים, והוא שנאמין כי כל התורה הזאת הנתונה ע"י משה רבינו ע"ה שהיא כולה מפי הגבורה וכו' ואין הפרש בין „ובני חם כוש ומצרים ושם אשתו מהטבאל

ותמנע היתה פלגש" ובין "אנכי ה' אלקיך, ושמע ישראל", כי הכל מפי הגבורה, והכל תורת ה' תמימה טהורה וקדושה אמת, וזה שאומר שכמו אלה הפסוקים והסיפורים משה ספרם מדעתו, הנה הוא אצל חכמינו ונביאנו "כופר ומגלה פנים" יותר מכל הכופרים, לפי שחשב שיש בתורה לב וקליפה וכו', וזה ענין אין תורה מן השמים, אמרו חכמים ז"ל שהוא המאמין שכל התורה מפי הגבורה חוץ מפסוק זה וכו' אלא כל דיבור ודיבור מן התורה יש בהן חכמות ופלאים למי שמבין אותן, ולא הושג תכלית חכמתם ארוכה מארץ מדה ורחבה מני ים, ואין לאיש אלא להלך בעקבות דוד משיח אלקי יעקב שהתפלל גל עיני ואביטה נפלאות מתורתך (תהלים קי"ט) וכו', עכ"ל.

כן הדבר גם בשמירת התורה, כי לא יתכן לאדם להקרא בשם שומר תורה, אם פורק מעל צוארו איזהו ממצות ה' ואף דבר אחד מדברי סופרים, ונעתיק בזה לשון קדשו של רבינו יונה בשערי תשובה שלו (שער ראשון אות ו') וז"ל: ועתה בינה שמעה זאת, כי הוא עיקר גדול, אמת כי יש מן הצדיקים שנכשלים בחטא לפעמים, כענין שנאמר (קהלת ז', כ') כי אדם אין צדיק בארץ אשר יעשה טוב ולא יחטא, אכן כובשים את יצרם מאת פניהם, ואם יפלו בחטא פעם אחת לא ישנו לו, ונקוטו בפניהם, וחוזרים בתשובה, אך כל אשר אינו נזהר מחטא ידוע ואינו מקבל על נפשו להשמר ממנו, גם אם הוא מהעונות הקלים, אף על פי שהוא נזהר מכל העבירות שבתורה קראוהו חכמי ישראל "מומר לדבר אחד" ואת פושעים נמנה, וגדול עונו מנשוא, כי אם אמור יאמר העבד לרבו: כל אשר תאמר אלי אעשה ולות דבר אחד, כבר שבר עול אדוני מעליו, והישר בעיניו יעשה, ועל הענין הזה נאמר (דברים כ"ה, כ"ו) "ארור אשר לא יקים את דברי התורה הזאת לעשות אותם" — ביאורו, אשר לא יקבל על נפשו לקיים כל דברי התורה מראש ועד סוף, ויורה על זה "אשר לא יקים לעשות" ולא אמר "אשר לא יעשה אותם", עכ"ל.

ממרוצא הדברים אנו לומדים גודל פחיתות הפורק מעל עצמו אפילו עול מצוה אחת, ואפילו אם לא תהיה מהחמורות, וממילא מובן שכל סגולת ומעלת התורה הקדושה שמרוממת את שומריה מעל כל הבלי עולם הזה, מקנאה תאוה וכבוד, ונותנת לו תוכן קדוש בחיים, ומאשרת ומנעמת חיו בנעם עליו, כל אלה הדברים לא יושגו כי אם בשמירת התורה באלימותה ודקא, ואולי גם זה בכלל אמרם (עירובין ס"ד, ע"א) כל האומר שמועה זו נאה וזו אינה נאה מאבד הונה של תורה, היינו כי מאחד שמבטל שלימות

התורה ממילא מתבטל ממנו כל עיקר ערכה כחה וסגולתה של תורה שזה הונה, היינו הרכוש שלה, כי כאמור לא תתן התורה פריה אלא בשלימותה דוקא. זאת היתה כונת דוד המלך ע"ה בפסוק הנזכר לעיל: תורת ה' תמימה משיבת נפש, להרגיש שרק בעת שמקיימים תורת ה' בתמימות בלי שיוך כלל וכלל או היא משיבת נפש, היינו כפידוש המאירי, שהוא מלשון מנוחה, כלומר שתנוח הנפש מעמל המבוכות והספיקות ע"ש, והעיקר שאו נותנת לאדם מנוחת הנפש שהיא האושר היותר גדול הצריך להאדם. וזה אי אפשר להשיג להשיב נפשו למנוחתה כי אם על ידי תורת ה' תמימה כנזכר. ולזה העירו אותנו חז"ל במדרש באמרם: למה היא משיבת נפש מפני שהיא תמימה, לומר שרק בתמימותה יש בה הסגולה לישוב וליישר נפשות מקיימיה.

פרק שני

לאור כל האמור לעיל נמצא פתח להבין מקור האכזבה המצוייה לדאבונינו בין הרבה מאנשי דורינו, שאם כי דבקים הם בדת ישראלית, עם כל זה לא ישיגו מנוח ושלום נפשי (הנקרא בלע"ז פיס אף מינד), ונפשם בדעה תתמוגג ויחוגו וינעו כשכור בהבלי ותאות עולם הזה, רודפים אחר העושר ומאבדים את האושר, ואיה איפה הבטחת „משיבת נפש“ שבתורתינו הקדושה, אלא שהוא הדבר אשר אמרנו, שכל כמה שתחסר מתורת ה' תמימה, באותה מדה עצמה תחסר מנוחה ב„משיבת נפש“. ועל כן המצמצים שמירת התורה רק לאיזה עיקרים כמו שבת, כשרות, טהרת המשפחה וכהנה, והשאר חושבים לטפל ומידת חסידות, אלה אינם יכולים לקוות להשיג על ידי תורה כזו מנוחת הנפש אושר ושולה פנימית, כי רק כשהיא תמימה או משיבת נפש.

ומעתה הבה אחים יקרים, נתבונן נא במצב דורינו, וניזכר כי כל הסיבוכים והבלבולים כל פיזור הנפש שמתיסרים בה כל כך אנשי דורינו, אשר לא ידעו אבותינו ואבות אבותינו מעולם, כל אלה מקורן במריקת עול תורה שליומה מעל צווארינו, כי האדם לעמל יולד, ואמרו (סנהדרין צ"ט, ע"ב) איני יודע אם לעמל מלאכה וכו' אם לעמל תורה וכו' הוי אומר לעמל תורה נברא, והיינו דאמר רבא כולו גופי דרופתקי ניגוה, טובי לדוכי דהוי דרופתקי דאורייתא, ע"ש בפרשיי שהכונה שכל הגופות לעמל

וטרחה נבראו, ואשרי מי שעמלו וטרחתו בתורה, ובמהרש"א שם כתב שעל ידי שעמל בתורה אין צריך לעמול במלאכה צי"ש, ולפי עניינינו יוכן הדבר לפשוטו כי מאחר שכבר הבורא את האדם בתכונת הנפש שיעמול ויטרח ויתגוע בעולמו, א"כ אדם הזוכה ליתן כל יגיעו בתורה ומקבל עולה על עצמו, ממילא מתרוממם מכל תשוקות הבלי עולם הזה וחפציה אינם מטריחים אותו כי מבטל הוא אותן בלבו ואינם תופסים אצלו מקום כלל והוא מביט עליהן מלמעלה למטה כעל דברים של מה בכך, וממילא ניצל הוא מכל עמל גשמי, כי יודע שכל אלה הדברים של חיי שעה אינם כדאי אפילו להתאנח עליהם אנחה אחת, אבל מי שפורק מעל צווארו עול עמל תורה בכל שלימותה, ממילא לא תשפיע תורה קטועה כזו עליו להטעימו מנופת צוף חיים רוחניים, והוא משתקע ביון מצולה של רדיפת תענוגי עולם הזה אשר לא תשבע עינו ונפשו לעולם, ומי שיש לו מנה רוצה מאתים, ואין אדם מת וחצי תאותו בידו, וממילא עמלו ויגיעו בהבל וריק, וכשמביט האדם לאחוריו רואה שכל יגיעו ורדיפתו אחר חיים נוחים ונעימים אינם מביאים אותו לחפצו, ואדרבה הוא מתרחק ממנה, ואם יתן אדם את כל הון ביתו לא יוכל להשיג אותה שלה ומונחת הנפש אותה שמחה ועונג שהרגישו אבותינו גם באכלם לחם עוני ושתו מים לחץ, וחיו בגיטות תחת יד עריצים, בתנאי חיים נוראים, עם כל זה לכל בני ישראל היה אור במושבותם, כי אור תורה מחיים אור פני אלקים חיים.

וזה כונת התנא האלוקי ר' נחוניא בן הקנה (אבות פ"ג, מ"ד) באמרו כל המקבל עליו עול תורה מעבירין ממנו עול מלכות ועול דרך ארץ, וכל הפורק ממנו עול תורה נותנין עליו עול מלכות ועל דרך ארץ, כי מלבד ההשגחה האלקית להציל ולשמור רגלי חסידיו מעול זה, יש בה גם קביעות עובדא טבעית, כי לא יתכנו על אדם שני עולים גם יחד, ואף אם יעסק בעניני מלכות ודרך ארץ אם יקבל עליו עול תורה אז שאר הענינים לא יהיו עליו עול, ולא יטרידו אותו כלל כי עיקרו מושרש במקום טהרה היא תורה"ק, רק הפורק עול תורה מעצמו או נופל תחת עול עניני עולם הזה בטבע והוא נעשה כעבד גרצע לכל הבליה, ואולי על זה אמר הכתוב (איכה ג') טוב לגבר כי ישא עול בנעוריו, והכונה כי מאחר שבעל כרחו מוכרח האדם שיהיה לו איזה עול אם עול תורה אם עול עולם הזה, על כן איצטד ויהיה ה' עמך שיהיה עולך עול תורה, וזה: טוב לגבר כי ישא עול, והינו שינשא וירומם עולו שיהיה עול עליך עול רוחני ולא עול שפל הבלי ותפסד.

י ה י א ו ר

כל המבואר לעיל מרוע פריקת עול מצוה יחידית שייך גם אם אין כונת הפריקה בכדי להתדמות לאומות העולם, ואינו באה מהשפעתם המרעילה. אלא הם דברים שנפשו של אדם מחמתן מעצמו באשר הוא אדם בשר ודם, עם כל זה בעבור שנעשה לו כהיתר ואינו מקבל על עצמו כלל להזהר בזה עונו גדול כל כך, והוא נקרא בשם „מומר לדבר אחד“ כמבואר בריי הנל.

מכל שכן על אחת כמה וכמה שגדלה האשמה אם הפריקה נובעת מהרצון להתדמות להגוים אשר סביבותינו, ונוגעים בדברים שבכך מהרסים את המחיצה המבדלת בין ישראל לעמים אשר זה כל יסוד תורתנו הקדושה, להבדיל בין האור והחושך בין ישראל ועמים, וכמה פעמים הזהירה אותנו התורה שלא נילך בחוקות הגוים ולא נלמוד ממעשיהם, ודבר זה גורם לכל הצרות והגלות שאנחנו סובלים זה אלפים שנה, ודברי חז"ל המובאים ברש"י סוף פרשת קדושים נוקבים עד תהום, וח"ל: ואבדיל אתכם מן העמים להיות לי, אם אתם מובדלים מהם אתם שלי, ואם לאו הרי אתם של נבוכדנצר וחבריו עכ"ל. לדאבונינו בזמנינו נתאמתו דברי חז"ל אלו במילואן, ודוקא שם — במקום הרשע — במדינת אשכנז שמשם יצאה התפשטה שיטת ההתבוללות, אשר רבים מאחינו בני ישראל הוכו בסגורים לחשוב שעל ידי שנתדמה להם ונתערב עמהם נבטל שנאת עולם מעם עולם, ונמצא חן וחסד בעיניהם, — שם המשפט — משם יצאה האש הגדולה של פורעניות שאכלה שלישי מאומתינו, ה' ירחם.

ועתה, נלמוד נא מהעבר, נדפדף נא בהיסטוריה של המאה העברה, מה היה בפני נושאי דגל ההשכלה, מה בשורה בשרו לעם ישראל, הלא כה היו דבריהם: הנה הגיעה העת החדשה, עת חופש ודרור, עת אהבה ואהבה, עת חרות ושיון לכל דרי אירופה בלי הבדל דת ולאום, רק עלינו לקדם הזכותים האלה הניתנים לנו, ובמה? בשבירת חומות הגיטו, ועמה שבירת הגאון אני חומה" לסטש כל הגבולות בין ישראל לעמים, — למה זה תחזיקו בישנות, מורדי אור! וכי אינכם רואים האיר החדש הבוקע ועולה, אור הציונות, אור המאה התשע-עשר ז', כך הרעישו מיל שלומי אמוני ישראל, ורבים חללים הפילו, החריבו קהילות שלימות, נתקו אלפי אלפים מעץ החיים מדרך ישראל סבא, עד שנדחו ונאבדו מתוך הקהל על ידי התבוללות ונושאי תערובת רח"ל.

ועתה אחר כל מה שעבר עלינו, שעין בעין ראינו פשיטת הרגל של כל תנועות ההתקדמות והפרוגרס, כי מה היו התוצאות מהקולטורה הגבוה שלהם, ומה חידשו מהתפתחות הטכניקה הגדולה, הלא הכל רתמו לברוא משחיתים להשמיד אלפים ורבבות ברגע אחד, היי, האם לא הגיע הזמן שנעמד כולנו כל שומרי תורה ומצות בישראל, ונכריז לאחת ולתמיד ינאמר גלוי וברור בגאון פנימי מול אמות העולם: בושו והכלמו, חדלו לכם עם המדע שלכם, אל תדברו גבוה על חכמתכם, ציוויליזציה שתוכל להביא בכנפיה שחיטת מיליונים אנשים נשים וטף חפים מפשע, מוטב לה שלא תבוא לעולם! ציוויליזציה כזו, אין לה מה ליתן לנו, אנחנו מסתייגים ממנה, אנו הקרבנות אין אנו רוצים חלק ונחלה בה, יהי לכם אשר לכם, תעלו הרים תרדו בקעות, תטוסו ללבנה, אלה ברכב ואלה בסוסים — ואנחנו נלך בשם ה' אלקינו, עולם ועד. — זאת צריכה להיות התגובה שלנו נגד מעשי הגוים האכזריים, ללמוד לקח לסלוד מהם ומדרכיהם, מנהגיהם והליכותיהם, ולשוב אל חיק השי"ת ותורתו הקדושה, ולבוא אל ההכרה האמיתית של: אשובה ואלכה אל אישי הראשון כי טוב לי אז מעתה.

פרק שלישי

אחת מהפירצות היותר גדולות בחומת דת קודש שלנו, אשר בלי ספק מקורה בחיקוי דרכי הגוים אשר סביבותינו, ואשר נשתרשה לדאבונינו בין הרבה מאחינו בני ישראל, עד כדי כך שלא ידעו ולא יבינו שיש איסור בדבר, וכמעט שנדמה להם כמילי דחסידותא, היא פירצת גדר הצניעות, המתבונן במצב הדברים יראה שהיא ממש איום ונורא שישנם חוגים של שומרי תורה ומצות, וביניהם גם כאלה אשר למדו ולומדים תורה, וגם מחנכים בניהם לתורה, שנשתכחה מהם חזרת הצניעות בכללה, הלכות גדולות אלה אשר יסודן בתורה שבכתב ומבוארים בתורה שבעל פה, ונתבררו ונסתנו על ידי כל הפוסקים, נדרסים ברגל גאוה ונשלכים לאשפתות על ידי כאלה המתמרים להיות שומרי משמרת הדת, הלכות אלה אשר בהם נצטיינו אמותינו בנות ישראל מכל הדורות, עד שהיו סמל הצניעות בכל העולם כולו, מתבטלות ונעקרות לפנינו בקלות ראש בלי כל מרא שמים, ומה נענה ליום הדין ומה נגיד ביום התוכחה, היתכן להתנהג

בתורה אלקית כאדם העושה בתוך שלו, לבחור חלק ממנה ולהניח החלק השני, לעבור באופן שיטתי בלי כל נקיפת מצפון על חלקים שלמים מדת משה וישראל, בינו נא זאת עם אלקי אברהם, תנו דעתכם ולבבכם על הדברים אשר נדבר להלן בזה בעזר השי"ת.

אחים יקרים, נתנה ראש ונשובה אל המקורות, נפתח את הגמרא, נביט בדברי הפוסקים, ונראה וניזכח אם חוקי הצניעות חומרות מיותרות הנה, או הלכות קבועות אשר כל רוחות שבעולם וכל שנוי זמן ומקום אינם יכולים להזיז אותם, ממש כמו שהיא כלל גדול בכל התורה ואחד מעיקרי האמונה: שזאת התורה לא תהא מחלפת ולא תהא תורה אחרת מאת הבורא יתבדך שמו.

תנן התם (כתובות דף ע"ב, ע"א) ואלו יוצאות שלא בכתובה העוברת על דת משה ויהודית וכו', ואיזוהי דת יהודית יוצאה וראשה פרוע וכו', ובגמרא שם מקשה למה קורא לראשה פרוע דק בשם דת יהודית הלא: ראשה פרוע דאורייתא היא? דכתיב ופרע את ראש האשה ותנא דבי רבי ישמעאל אזהרה לבנות ישראל שלא יצאו בפרוע ראש, עיי"ש בגמרא ומשני שאם היא יוצאת בגלוי ראש ממש היא עוברת על איסור דאורייתא, אבל אם לובשת קלתה על ראשה שוב אין איסור דאורייתא, אבל מכל מקום היא עוברת על דת יהודית ויוצאת שלא בכתובה, כיון דאינה לובשת רדיד כדרך הנשים עיי"ש, וכל הפוסקים הראשונים האחרונים אשר מפיחם אנו חיים פסקו כן להלכה ולמעשה, הרייף והרמב"ם והרא"ש, וז"ל המתבר בשרע אבן העזר סימן קט"ו סעיף ד': יוצאת בשוק או למבוי מפולש או לחצר שרבים בוקעים בו ואין עליה רדיד ככל הנשים, אע"פ ששערה מכוסה במטפחת תצא בלא כתובה ומצוה עליו לגרשה, והוסיף הרמ"א: ויכול לגרשה בעל כרחו ואין בזה משום חרם דרבינו גרשם עכ"ל, והנה אין כל ספק שאשה שעוברת על זה בקביעות כרגיל נקראת בשם «מומרת לדבר אחד», כמו שהעסקנו לעיל בפרק ראשון דברי ר"י בזה, והגאון הצדיק בעל חפץ חיים זצ"ל חיבר ספר, מעט הכמות ורב האיכות, בדברי התעוררות על עניני צניעות בשם «גדר עולם» והאריך בקול חוצב להבות אש על העון הגדול הזה, והוסיף על דברי רבינו יונה הנ"ל בזה"ל: והנה מכל זה ממילא נבין את גדול העון של האשה שמרגילה עצמה בזה הנסא לילך בשוק לעיני הבריות בשערותיה המגולות כי הלא מחלסת עצמה לעבירה זו, ואמרו חז"ל (במדרש שוחר טוב) כל המחלית עצמו לעבירה אין לו

מחילה עולמית, וידוע מה שאמר הכתוב: הוי מושכי העון בחבלי השוא וכעבות העגלה חסאתה, דהיינו בעת שאדם מתחיל לעשות העון נדמה לו בעיניו שהוא איסור קטן מאד ומתיר לעצמו לעשות דבר זה, אבל כשהוא כופלו וחדוד וכופלו נעשה לבסוף עב כעבות העגלה, כי אפילו חוט משי כשכופלו הרבה פעמים מאד יכול לעשותו חבל עב, וכל שכן כשכופל חבל עב, באופן זה כמה הוא חזק! וכמה הוא עצום! וכן הוא בענינינו כי אפילו אם היה האיסור קטן היה נחשב לעון גדול על ידי כפילתו כמה פעמים, וכל שכן בזה שהאיסור מצד עצמו הוא גם כן גדול (שהוא איסור דאורייתא ונעשה בפרסום לפני כמה אנשים), כמה נכפלה דעתה, על ידי כפילתה שכופלה את העון לאלפים בימי חייה, גם ידוע מה שאמרו חכמינו ז"ל שמכל עבירה שהאדם עושה בעולם הזה נברא מלאך חבלה אחד הממונה אחד כך ליטול נקמתו ממנו עבור זה החטא, והממונים האלו הם כולם המלויים לו לאדם בעת פטירתו כשהוא הולך לבית עולמו, אי"כ כמה צריכה האשה שמודגלת בזה החטא להתאונן תמיד על הענין הנורא הזה בזכרה שמכל הליכה והליכה שיצאה לשוק לעיני הבריות בשערותיה המגולות, תחת אשר חשבה להתיפות עצמה, בזה נברא לה מלאך המשחית, ליטול נקמתו ממנה, אם כן כמה אלפים מלאכי חבלה מזמינים עצמם וממתינים על עת פטירתה ללותה וליטול נקמתם ממנה, ושם תצעק ותנהום, אוי ואבוי, על מעשיה הרעים, ואין מי יועיל לה, וכמו שאמר הכתוב (משלי ה') ונהמת באחריתך בכלות בשרך ושארך, עיי"ש עוד ברבריו הקדושים.

והנה הבעל שמניח לאשתו לילך בפריעת הראש, מלבד מה שחל עליו האיסור של: כל מי שיש בידו למחות באנשי ביתו ואינו מוחה נתפס בעון אנשי ביתו כמבואר בגמרא (שבת דף ג"ד, ע"ב) יש כאן דין מיוחד כדאיתא בגמרא (גיטין דף צ', ע"א) תניא היה דבי מאיר אומר וכי זו היא מדת אדם רע שרואה את אשתו יוצאה וראשה פרוצ וכי, ורחצת במקום שבני אדם רוחצין זו מצוה מן התורה לגרשה וכי עיי"ש, ועל יסוד גמרא זו כתב המרדכי (כתובות דף ע"ב, ע"א) וד"ל: פשיטא שמצוה לגרשה ולהוציאה כיון שעוברת על דת, פשיטא שלא תיקן רבינו גרשם מאור הגולה תקנתו לעכב על ידו שלא יעשה מצוה, ואדרבה אם אין מגרשה כשעוברת על דת מקרי רשע, כדאיתא בפרק המגרש וכי ואין מגרשה כעובר על דת הוי עיי"ש.

ועוד נראה להעיר שאולי יש על הבעל גם חשש לאו דלפני עור דאורייתא, כיון שהוא על ידי שנשאה גרם לה העבירה, ואין אם מתחילה

לא ידע שתלך בגילוי ראש, מכל מקום אם יגרשה עתה תהיה פנויה, ואע"ג שאף גרושה אסורה לילך בפרוע ראש, כמבואר באבן העזר סימן כ"א בבית שמואל ס"ק ה', מ"מ נ"ל דקרוב הדבר דבגרושה ואלמנה אינו אלא איסור דרבנן, ועי' במג"א ארי"ח סימן ע"ה ס"ק ג' דלדידי' דס"ל דבפנויות האיסור דפריעת הראש היינו שסותרת קליעותיה עי"ש, שכתב דמ"מ צ"ל דפנויה לא מתסרי מדאורייתא עי"ש, ואף שהראיה שמביא לזה לא שייך לנידון מ"מ מצד הסברא נראה שמן התורה רק בנשואה אסור, ועיין בדגול מרבבה באבן העזר שם שמביא ראייה מהירושלמי פ"ב דכתובות סוף הלכה א' שאף באלמנה וגרושה יש איסור דפריעת ראש, והמעייץ שם יראה שאין שום ראייה שיהיה איסור דאורייתא, וממילא גם באינו מגרשה יש חשש לפני עור, כיון שבזה גורם לה לעבור על איסור דאורייתא, ואלו היה מגרשה לא היה דק איסור מדרבנן, ויש להאריך בזה, ואכ"מ.

עוד מבואר במשנה שם בין נשים היוצאות שלא בכתובה: הטוה בשוק, ובגמ' שם אמר רב יהודה אמר שמואל במראה זרעותיה לבני אדם, וכן פסקו כל הפוסקים הנוכרים לעיל, והגע בעצמך, הלא הדברים קל וחומר, מה אם מגלית זרועיה דרך עבודתה שטוה בשוק ולא במתכוין, כך, מכל שכן בהולכות בשרוולים קצרות או מבלי שרוול כלל מלכתחילה בכדי לגלות בשרן לכל עובר, היש מכאוב כמכאובינו רח"ל.

מלבד האיסור שעוברות בעצמן בכל הנזכר לעיל, יש עוד בזה משום נתינת מכשול גדול, והא מבואר בגמרא (ברכות דף כ"ד) דטפח מגולה ושער באשה חשוב ערוה לענין שאסור לקרות קריאת שמע כנגדה עי"ש, וכן פסקו כל הפוסקים, ח"ל המחבר בשו"ע ארי"ח סימן ע"ה: טפח מגולה באשה במקום שדרכה לכסותו אפילו היא אשתו אסור לקרות קריאת שמע כנגדה וכו' שער של אשה שדרכה לכסות אסור לקרות כנגדה וכו' עי"ש, ובמשנה ברורה שם כתב ח"י: ודע דאפילו דרך אשה זו וחברותיה באותו מקום לילך בגלוי הראש בשוק כדרך הפרוצות אסור, וכמו לענין גלוי ש"קה דאסור בכל גזוני, כיון שצריכות לכסות השערות מצד הדין ויש בזה איסור תורה, וגם כל בנות ישראל המחזיקות בדת משה נזהרות בזה מימות אבותינו ועד עתה בכלל ערוה היא ואסור לקרות כנגדן עכ"ל.

והנה רבים תולין עצמם באילן גדול על הגאון בעל ערוך השלחן זצ"ל שנטה קו להקל בזמנינו לקרות קריאת שמע כנגד שער מגולה כיון

שבעוה"ר הרבה הולכות כן הוה שוב כמקומות הרגילות לגלות בגופה עייש. הנה באמת אין כאן המקום לברר אם יש מקום לסמוך על דעה יחידית במקום שכל האחרונים שבאו אחרינו חלקו עליה, אבל יהיה איך שיהיה הפליאה הגדולה היא איך לומדים מדבריו היתר ח"ו לגלות השערות, הלא בזה אין שום חולק להתיר ח"ו איסור דאורייתא, ונעתיק לשונו של הערוך השלחן שם בס"ק ז': ועתה בואו ונצווה על פידצת דחינו בעונותינו הרבים שזה שנים רבות שנפרצו בנות ישראל בעון זה והולכות בגילוי הראש וכל מה שצעקו על זה הוא לא לעזר ולא להועיל, ועתה פשתה המספחת שהנשואות הולכות בשערותן כמו הבתולות או לנו שעלתה בימינו כך וכך ורק אחר זה כתב להקל רק לענין האיסור של קריאת ק"ש כנגדן כמבואר סברתו לעיל.

ועתה קוראים יקרים! אמרו נא, איך נוכל למדוד מדבריו היתר כללי עיי פרט שחידש מעצמו ורבים חולקים על זה, ולהניח מדבריו ואיסור הברור שמוסכם מכל הפוסקים ראשונים ואחרונים לאיסור דאורייתא, היש בזה מן השכל הישר? בודאי כל איש ישר הולך שאינו רוצה לרמות את עצמו יראה הגיחוח שבדבר ויודה על האמת.

אם נבוא להציע כל הנאמר ונשנה על ידי רבותינו מכל הדורות הזמנים, יכלה המקום הזמן, על כן נסתפק רק בהבאת ראשי פרקים לבד מגודל שבח הצניעות וחטא הפריצות לפי המשתקף מדברי חז"ל הקדושים. הן מראש צורים אראנו, מיד בבריאת אשה הראשונה, חוה אשר היא היתה אם כל חי, העירו אותנו רבותינו ז"ל בבראשית רבה (פרשה י"ח) שהטביע בה הבורא ית"ש מדת הצניעות, וצוה אותה על זה. חל"ק: ויבן ה' אלקים את הצלע, התבונן מאין לבראתה, אמר לא אברא אותה מן הראש שלא תהא מיקרת ראשה, לא מן העין שלא תהא סקרנית, ולא מן האוזן שלא תהא צייתנית, ולא מן הפה שלא תהא דברנית, ולא מן הלב שלא תהא קנתנית, ולא מן היד שלא תהא ממשמשנית, ולא מן הרגל שלא תהא פרסנית, אלא ממקום שהוא צנוע באדם, אפילו בשעה שאדם עומד ערום אותו המקום מכוסה, ועל כל אבר ואבר שהיה בודא בה היה אומר לה: תהא אשה צנועה, אשה צנועה, עכ"ל. ואף כי דברי חז"ל כאלה חתומים וסתומים הם, ואין אתנו יודע עד מה, איך זה תלויים מדות האשה בטבעיות האברים, עכ"ו עכ"פ חכ"ל, שלהם נגלו כל תעלומות חכמה, לימדו לנו שתיקי ומיד בתחילת בריאת האשה הטביע בה מלכו של עולם ותנן בטבעה הנטיה לצניעות, האזהרה הראשונה שנתן לה, עוד טרם נבראה בשלימות רק על כל אבר ואבר שבה

היתה אזהרת: תהא צנועה, ללמדך נחיצות דבר זה לה ולכל הנשים הבאות אחריה. ואולי דייקו רח"ל בלשונם באמרו: על כל אבר ואבר, להורות שחובת הצניעות חל על כל האברים ולא כהנהוג לדאבונינו, לצמצם הצניעות רק על אברים אחדים ולהשאיר זולתם בפריצות.

עוד העירו אותנו חכמי שהצניעות הוא סגולה לזכות לבנים טובים, כדאיתא בגמרא (יומא דף מ"ז) תנו רבנן שבעה בנים היו לה (לקמחית) וכולן שמשו בכהונה גדולה, אמרו לה חכמים מה עשית שזכית לכך, אמרה להן מימי לא ראו קורות ביתי קלעי שערי. ורשי ז"ל מביא על זה בשם הירושלמי בזה"ל: כל כבודה בת מלך פנימה משבצות זהב לבושה, אשה צנועה ראוי לצאת ממנה כהן גדול הלבוש משבצות זהב עכ"ל. ובמדרש רבה במדבר (פ"ח) איתא: אשתך בירכתי ביתך בזמן שהיא נוהגת בעצמה דת יהודית שהיא צנועה וזכה שיוצאין ממנה בנים בעלי משנה בעלי מקרא בעלי מעשים טובים, הה"ד בניך כשתילי זתים עכ"ל. וביותר החמיר בזה בזהר הקדוש בפרשת נשא, שאשה שמתראים שערותיה לבר גורמית עניות לביתה וגורמת לבניה דלא יתחשבו וסטרא אחרא שורה בביתה עי"ש דברים נוראים בזה המתבונן בכל זה יראה עד היכן הדברים מגיעים, לגרום על ידי זה הפסד וקללה רח"ל הן בברכת הבית הן בחינוך הבנים אשר זה תקות כל אב ואם בישראל לראות זרע ברך ה', ובשביל הנאה מועטת מדומית מסכנים כל עתידם היי.

פרק רביעי

כל מה שהעברנו לפניך קורא יקר, כל זה היא מקצת מן המקצת מדברי רח"ל הפוסקים, אבל אם נבוא לצטט עוד מדברי הגאונים ראשי אלפי ישראל אשר צחו ככרוכיא על פירצה זו, ובפרט מגדולי דורות האחרונים בעת שהתחילו לפרוץ בזה לא יספיקו אלפי גליונות, אבל הצד השוה שבדברי כולם שעתן זה היא בעוכרינו וגורמת לכל הגזירות והעניינים בגלות ומעכבת גאולתינו ופדות נפשינו.

ועתה לכו נא ונזכרה, נסיר המסוה מעל פנינו ונדבר גלויות, הן לא אל אל חופשים ופורקים דברינו מכחונים, לא אל מתבוללים, לא אל כל

אלה אשר בעטו בתורת משה ופקדו עול השולחן-ערוך מעל צוארם, — לא דברה תורה במתים, וכל בואיה לא ישובן עד ישקיף ה' משמים ויערה דוחו ממרום, ובאו האובדים מארץ אשור (היינו אלו שאבדו בארצות החופש מאושר וכל טוב) והנדחים מארץ מצרים (היינו אלו שנדחו ע"י צרות הגליות) וישתוו לה' בהר הקודש בירושלים. — אבל דברינו מכוונים אל אחים לדעה, יהודים המאמינים בנצחיות התורה, יהודים המקבלים על עצמם סמכות ההלכה, ואשר חוקי השולחן ערוך מחייב אותם בכל דרכם והיא נר לרגלם ואור לנתיבתם, אליהם פונים אנו בשאלת תם: מה זאת? הנשמע כדבר הגדול הזה או הנהיה כמוה? מה גשתנה המצוה הזאת מכל המצות? היתכן שאנשים מישדאל אשר בכל שאלה ושאלה באיסור היתר שואלים למורה הוראה ונשמעים לפסקו, אנשים אשר אם יארע להם ספק בדין בחלק אודח חיים, יעיינו במשנה ברורה, ויקבלו הוראתו להקל או להחמיר, אנשים אשר לא יהינו לעבוד בזדון על אחת ממצות ה' אשר לא תעשנה. אלה האנשים בעצמם, יבעטו באופן גס על חלק זה מדברי תורתנו הקדושה, בזה חכמים הם בעצמם, אינם נשמעים לפסקי מורי הוראות שמכל הדורות, לא השולחן-ערוך, לא המשנה ברורה קובע להם, לא את סמכותם הם מקבלים, אלא של מי? מי הוא הפוסק האחרון בענינים אלו? אחד מי הם נגרדים? ומי קובע דרכם? לדאבונינו גודה ולא ניבוש, גוים מזוהמים השקועים בבוץ התאוות היושבים בפדיו, הם הם הקובעים תלבושת בנות ישראל, שומו שמים על זה! איך נשליך מעלינו תפארת ישראל, חוקי הצניעות אשר בו נצטיינו מכל עמי הארץ, ונחליף אותם כבגדים צואים בפרוץ מרובה על העומד, הכל למען נתדמה לבנות הארץ הגוים אשר סביבותינו, ולמלאות התאוות הבהמיות רחמנא לשיובן, ומעומק לבנו מתפרצת הקריאה: מה אעידך ומה אדמה לך הבת ירושלים, מה אשוה לך ואנחמך בתולת בת ציון, כי גדול כים שברך מי ירפא לך (איכה ב' י"ג).

קורא יקר, הבט ודאה, מושג חדש נשתרש בינינו, מושג אשר לא ידעו אבותינו, ותחת מושג הוא ומזוייף זה נוצרה הקלקלה הנזכרת, נקרא נא המפלצת בשמה: מאָדערן־אַרטאָדאָקס, זה שמה, זה זכרה, ותחת דגלה נעשים כל התועבות האלה וממנה מתפשטת הפירצה בתוככי אחביי, היש סילוף גדול מזה, הסכת ושמע! מזה בעצם הדבר המבדיל ומפריד בין היהדות הנאמנה האורתודקסית, לבין הריפורמים וקונסרבטיבים, האם בריבוי או מיעוט שמירת המצות תלוי הדבר, האם הבדל מחמירים ומקילים איכא ביניהו? הלא כל בר־דעת יודע שלא כן הוא, תהום עמוק עומד בין שתי

מחנות אלה, והשינוי היסודי המבדיל בינינו הוא דבר אחד, אנחנו שלומי אמוני ישראל מאמינים בנצחיות התורה ושלמותה, שלא תהא מוחלפת ושהיא למעלה מן המקום והזמן, — והם כופרים ביסוד זה ואומרים שנשתנו הזמנים ויש להתאים את התורה לרוח הזמן, לקבל ממנה מה שמתאים ולזרוק הנשאר. זהו הנקודה האמיתית שאנחנו מתפרדים זה מזה, ועתה הגע בעצמך, איך יתכן שאנשים בישראל יטשטשו כל כך את הגבולות, ויערבו המושגים, להרכיב כלאים בכרם בית ישראל, לקרוא את עצמם בשם מזויף מתוכו: מאָדערן־אַרטודאָקס, שזה סתירה מיני ובי, דאי הא לאו הא, ואי הא לאו הא, מצד אחד מאמינים בשלימות ונצחיות התורה, ומצד אחר מבעטים בחוקותיה המתנגדים לרוח הזמן, מצד אחד נבנעים לדיני השולחן־ערוך בעת שנוגע להלכות שבת נדה ומאכלות אסורות, ומצד השני מסרבים לקבל סמכותה בזמן שנוגע להלכות צניעות וחוקות הגויים. היש לך שקר מגוחך יותר גדול מזה.

ואלמלי היה הדבר נוגע למנהגי ישראל התלויים במקומות ומדינות שונות, ואלמלי היה איזה צד היתר אף כי רחוק, כי אז החרשנו, כי חס לן ללמד חובה ח"ו על אחבי אשר בתוך תוכיות לבכם חפצים ללכת בדרכי התורה, אבל מה נעשה שאליבא דאמת, אין המצב כן, לא מנהגים וחומרות נעקרות כאן, אלא הלכות קבועות מהן דאורייתא ומהן דרבנן, אשר אפילו יבוא אליהו ויתיר אין שומעין לו, ומה נעשה לאחותינו אלה, בודאי החובה לעורר ולחזור ולעודר אולי ימצאו הדברים אחן קושבת, ויעילו לטהר מתנינו, ויהיה מחנינו קודש, ולכך בני ישראל יהיה אור במושבבתם.

אמרו נא אחים יקרים, הלא יום אתם משמיעים, שאישי הלכה אתם, ועליה מבוססים מעשיכם. אמרו נא, היש לכם פוסקים אחרים לבד אלה שצטטנו לעיל? המצאתם אולי באיזה מקום בחז"ל ופוסקים שדברים אלו במחלוקת שניה, ויש מי שמיקל בדבר, אדרבה ואדרבה, הצביעו נא עליהם, מי יתן וידענו, למצוא מקור ללמד זכות על ישראל. אנחנו עוד לא מצינו מקור כזה, ויותר על זה, אף בדורינו השפל, לא נמצא אף בעל הוראה אחד גדול בתורה מכל חוגי האורתודוקסיה, שיפסוק לקולא בהלכות אלו, שיכריז ויאמר: בטלו הלכות צניעות בזמן הזה, ולא ולא ב"ה עוד לא הגענו לידי כך, ואם כן, אמרו נא, אישי הלכה על מה אתם סומכים?

ואלמלי היו הדברים אמורים רק נגד עמיהארץ שלא למדו ולא ידעו האיסור שבדבר, היה אולי מקום לומר: מוטב שיהיו שוגגים ואל

יהיו מזידיים. אבל לדאבונו יש בין אלה הפורצים גדרות עולם, גם לומדי תורה ויודעי הלכה, אשר אי אפשר לדון אותם לכף זכות, אלה שכנראה שהיא בשיטה מסולפת לצמצם השפעת הדת רק על איזה שטחים, ולפרוק עולה מעל יתר חלקי החיים, כי אחרת לא יתכן להתמיד בעבירה בפרהסיא, דעין כל, בלי שיחרוד לבם, ובלי שירגישו מוסר הכליות, רק במרד ומעל, אכלתי ואוכל עוד, והוא רחום יכפר עון.

ולא יאומן כי יוספר על גודל החשכות של דורינו, על העדר האמת, על התגברות השקר, שלבושתינו ולחרפתינו נמצאים גם עסקני ציבור הלוחמים מלחמת הדת, ואפילו רבנים ידועים אנשי שם, המתמרים להיות ממגיני קרן הארטודקסיה, אשר מצד אחד לחמים נגד הריפורמים והקונסרבטיוויזם, ומצד השני הם בעצמם חותכים וקוטעים מתורתנו הקדושה, ועוקרים הלכות קבועות של צניעות, אשר בשום אופן אי אפשר לקרוא להנהגתם זו בשם אחר מ"ריפורם" ושינויים בדת.

והנה אשה הפורצת גדר הצניעות, מלבד מה שהעידו חכמינו שגורמת בנה לקולל לגפשות בניה כנוצר לעיל, עוד מבוטס הדבר גם בדרך הטבע, כי אין לך דבר המזיק בחינוך הבנים מהשקר, הילדים אף הפעוטים ביותר מרגישים מאד כל סתירה חיוף היותר דק וקל אצל ההורים, אלה הנפשות הקטנות אשר טרם הסתבכה נפשם בסבכי החיים, אשר עוד ישרותם בם, הישרות שהטביע בהם מלכו של עולם מתחילת בריאתם, כמו שאמר הכתוב (קהלת ז') אשר עשה האלוקים את האדם ישר והמה בקשו חשבונות רבים. — רגישים המה מאד כלפי השקר, וזה משחית כל רוחם ונפשם, ולחינם יתרעמו עליהם הוריהם, לחינם יפטמו אותם בלימודים, לחינם יושיטו להם החינוך היותר טוב, וגם תוכחתם לא תעשה שום רושם, אם יגלו נקודת שקר אצל הוריהם, ומאחר שכל עצם מציאות שיטת המאדערן ארטודאקס" בהררי שקר יסודתו, ואין לו רגלים חזקות הקיום, לפי כל כללי השכל, משום נקודת מבט שהוא, ממילא חובל זה בנפש הבנים במדה מרובה מאד, אשר תוצאותיה מי יסורנו.

עוד רואים אנו תוצאות הפריצות בנוגע לקולל הדורות, והיא כי ההורים הפורצים בחומת הצניעות, מתיראים לשלוח את בנותיהם לישיבות ובתי ספר המהנכים לצניעות, כדי שלא לגרום חיכוכים וסתירות בבית בין האם והבת, ולכן בכדי שלא תתבייש האם לפני בתה בהתנהגותה, נחנת את

בתה מתחילה בבית ספר כזה אשר בטוחה האם שלא ילמדו אותה את חוקי הצניעות שבתורתנו הקדושה, ובכן מורשיים הקרעים הפנימיים העצמיים גם לנפשות בניהם הנקיים, סוחכים גם אותם אל השקר ומסירים אותם מתורת אמת, וראה זה פלא, אבות אשר בעצמם אינם מוצאים סיפוק הנפש בתורתם, ואשר התנהגותם הדתית אינו מנחיל להם את האושר הרצוי, ואת מנוחת הנפש המקווה, והכל בעבור שיהדותם קטועה ומסורסת, וכאמור לעיל, שרק תורת ה' תמימה משיבת נפש — אותם האבות עצמם משתדלים בכל כוחם להנחיל גם לבניהם אחריהם את כל הסתירות, העמל ועון שבקרבתם, ואינם סולדים כלל מלעשות בניהם אחריהם לבעלי מומים רחומים, שיתענו גם הם בכל אשר מתענים אבותיהם, הלא כלל גדוד בדינו: שאין אב מנחיל שקר לבנו, וכאן רואים ההיפך מזה, היש פשר לדבר.

בנות ישראל, אמהות יהודיות! אתן הידועות בעולם כאמהות המסורות ביותר, אתן אשר אין כל קרבן גדול ויקר אשר יקשה בעיניכן להביא בעד אושר ותועלת צאצאיכן, איך זה בשביל הנאתכן העצמית שלא יגרמו לכן בושה ואי נעימות זמנית, תחבלו כל כך קשה בנפשות ילדיכן הרכות, ותעררו את כל עתידם הרחמי, ותגזלו גם מהם אותה המנוחה התמימות ושלות הנפש אשר כל כך חסרה לכן, אשר בה תלוי סוד האושר לאדם בזה ובבא, ואשר ממנה שאבו אבותינו ואבות אבותינו כח ועוז להבליג על כל המאורעות הקשות ולא להתמוסט תחת עולם הקשה, רק להתהלך בקומה זקופה בריש גלי, באושר פנימי עלאי, תשערו נא הדבר הרע הזה אשר אתן עושות, משל למה הדבר דומה, לאדם שיש לו שני כלים נחמדים מזהב ופז, היקרים לו מכל יקר, ולאסונו נעשה באחת מהם שריטה ונפגמה במקצת, מה יעשה אדם בר דעת? ישתדל לתקנה להרביקה, להשלים החסרון לישר הפגם כל מה שאפשר, אבל בודאי לא יעשה ההיפך שבכדי להתאימם שניהם יחד ישרוט ויחבול גם בכלי השלם ויקלקל גם אותו, ואף אם אי אפשר לתקן הראשונה, יניח עכ"פ השניה בשלימותה, אבל כאן לדאבונינו עושים ההיפך, תחת להשתדל ליישר עקמימיות שבלב התורים, לאחות הקרעים ולתקן הפגמים, תחת זה משתדלים להתאים הכלים השלמים אל השבורים ולשרוט גם בנפש צאצאיהם, היש בזה מן ההגיון ושכל הישר, בינו נא זאת, וחוסו על נפשות עולליכם ואל תהרסו את עולמם בחייהם.

והנה אחת האמתלאות של אותן העוברות על דת משה ויהודית, היא, שלא יחידה היא בעון הלא כל חברותיה מתנהגות ככה, וכמו שיהיה

עמהן כן יהיה עמדי, ולמה אהי' טובה מהן. ראה בספר גדר עולם הנזכר לעיל שהסביר באורך שלא ינוחם מי שמתייסר בבית האסורים ביסורים מרים, בהידועה שבאיזה מדינה רחוקה יש עוד איש סובל כמותו, כן בעונשי הגיהנם, שאפילו אחד אינו יודע מהשני, וצרת הרבים לא יהיו לו אפילו לחצי נחמה בעונשיו המרים, אשר עליהם אמר דוד המלך ע"ה: סמר מפתוך בשרי וממשפטיך יראתי, עי"ש בדבריו. אבל לבר מן דין, הלא המדובר כאן בנשים שאינן הולכות אחר הזרם, ואינן הולכות אחר הרוב לפרוק על עצמן עול מצות, ואדרבה בשאר דיני ישראל גזירות, ועל כן תגדל התמיה למה דוקא בזה אתן חפצות להשתוות אל הרוב, ולמה לא תחושו שהרוב תועה מדרך האמת, ולא ידעו במה יכשלו, והשומר נפשו יתרחק מהם.

קוראים יקרים, זרע קודש! חיים אנו עכשיו בתקופה נוראה, לרחמי שמים אנו זקוקים, אנו וכל העולם כולו יחד תלויים על כף מאזנים, מי יודע מה יולד יום. — ואנו, מה כוחינו ומה גבורתינו, להשפיע על מהלך העיניים למעט הסכנות ההרס והאבדון, הלא על לב יהודים מאמינים אנחנו מדברים, הלא מאמינים אנו, ב"בראשית ברא אלקים" בשביל ישראל שנקראו ראשית, שכל עצם קיום העולם מסתובב סביב האומה הישראלית, והם קובעים קיומה, וכמו שאמרו חכמינו ז"ל (ברכות דף ו', ע"ב) כי זה כל האדם כל העולם כולו לא נברא אלא בשביל זה וכו' לצוות לזה, ועל כן במה עלינו לקדם פני המצב, ומה יהיה תגובתינו נוכח מאורעי הזמן, הלא עצה אחת היא לנו, לתפוס אומנות אבותינו, — ותשובה תפילה וצדקה מעבירין את רוע הגזירה — נסיר נא את אלהי הנכר אשר בתוכינו, דרכי הגוים ומנהגייהם שנתדבקו בנו מהם, הטהרו והחליפו שמלותיכם, ונקומה ונעלה בית א"ל, זכרו נא דברי הנביא (ישעיה ג', ט"ז) אשר צווח בשם ה': יען כי גבהו בנות ציון ותלכנה נטויות גרון ומשקרות עינים הלוך וטפוף תלכנה וברגליהם תכעסנה וגו', ראה שם העונשים המרים הבאים על זה רח"ל. וה' הטיב יחוס על שארית נחלתו, ומי שאמר לעולמו די יאמר לצרותינו די, ויגאלנו שנית במהרה בימינו אמן.

remember your heritage. The world was created for you and its fulfillment waits upon your submission to its divine Planner. Do not neglect yourselves and plunder your children in your senseless desire to emulate the deifiers of the flesh, the slaves of lust.

Let us return to our Maker and may He return to us with an end to our exile and fulfillment of our destiny.

denying the cornerstone of our belief — תורת ה' תמימה — Torah is complete. to deny the validity of any law—even one so unfashionable as Modesty—is to deny the divine origin of the entire Torah. And isn't this the basic fault of Reform and Conservatism?

If this is not so, how then can Modern Orthodoxy explain its dichotomy of theirs—this simultaneous obeisance to Halacha and ignoring of part of its dictates. Have they other authorities than those we have cited?

Nor does it end with mistakes of the elders. Impressionable, perceptive children see too well the ambivalence of their parents. They are quick to recognize the cleavage between the Torah attitude of the Yeshivah and its "Modern" counterpart of the home. The pure, direct idealism of the young will not long survive this double standard. Are the children to be sacrificed on the altar of fashion?

Often we find the choice of Yeshiva or Beth Jacob governed by just the desire to avoid this bugaboo of modern pedagogy—conflict in the home. All the problems are solved by dispatching the blameless child to a school which espouses the Modern Orthodox religion of the home. But what profit is it to the parent if he avoids this conflict but loses his children. For these children cannot be expected to absorb the belief and respect for Torah their otherwise sincere parents hope to imbue them with while simultaneously learning to ignore the inconvenient parts of its teachings.

It defies belief for we are speaking of Jewish parents who *are* resisting the trend of the times, who *are* sacrificing daily to preserve the true spirit which has nurtured us from the day we stood at Sinai, who *are* resisting the surrender to the religion of convenience so enticingly entitled "peace of mind". They fight the stream all the way but swim along when faced with the law of Modesty.

Jewish wives and Mothers! Remember your mission.

on Modesty "Geder Olam", that the woman who does not cover her hair violates this law dozens of times daily. How will it be with such a one when her time comes to answer for her ways? How powerful and unbreakable will the rope be after a lifetime of weaving?

Chapter III

To whom do we speak? These remarks are not intended for those who have strayed far from Torah. Some day they too will return to their Maker, of that we have no doubt; but it is not to them that our anguished eyes turn.

We speak rather to the Torah-true, to those who accept the authority of Halacha, to the "Mishna Brura Jew", to the "learned", to those who consult their Rabbis when they have a question of law. They are one with us but it is in our very own camp that we see this shocking neglect of the precept "Be modest". It is in this camp that we must admit—if we are not to delude ourselves—that our standards of propriety are determined not by the traditions of the House of Israel, but by the fashions of the House of Dior. Too many of us need not the Word of Sinai but of Paris.

In keeping with the custom of the times, this halfway house Judaism has crowned itself with a catchy name. It is merchandised by its adherents as "Modern Orthodoxy" as if the implication that Orthodoxy has been brought up to date can mask the fact that it is being tailored to suit individual taste.

The sad truth is that these modern "champions" of Orthodoxy choose to ignore the stark truth that they are

refers to unintentional exposure during work. What of the woman who displays her charms by wearing short-sleeved or sleeveless dresses? Or who parades publicly in shorts or bathing suits?

We have cited not customs or colorful manifestations of "shtetel" psychology. These are laws of the Shulchan Aruch, their source is the Mishna. It has become fashionable for present day apologists to cite the Aruch Hashulchan which supposedly permits women to leave their hair uncovered. Not only has the Aruch Hashulchan been quoted out of context, but his point has been completely distorted.

This is what the Aruch Hashulchan says: "Let us protest the misbehavior of our generation. It is many years now that Jewish married women have been neglecting the covering of their hair and all our protests have been to no avail. Now they have begun leaving their hair *completely* uncovered. Woe to the generation which has witnessed this." Only then does he go on to permit the *saying of Shma* in the presence of a bareheaded woman. This is a stand which has been disputed by virtually all other authorities. Yet people who are otherwise observant, clear-headed and logical have used it to justify the flagrant violation of the law now prevalent. And this despite the strongest protest of the author.

The Talmud and Midrash are replete with praise of modesty and extortations to our women to practice it. The Talmud in Yoma tells of a woman named Kimchis who was blessed with seven sons all of whom were High Priests because of the extreme care she took to cover her hair.

And the coin has another side. The Midrash tells us that a person who repeats a sin constantly with no remorse can never achieve forgiveness. For with each repetition the sin becomes stronger much as a mighty rope woven of thin strands of thread. The Chofetz Caim notes in his pamphlet

of six million of those it embraced in its enlightened emancipation.

Can we yet wonder in which direction to turn our gaze—to our eternal Torah, or to their's?

Chapter II

Still we find an inexcusable and incomprehensible laxity of observance among even our learned ones. In this discussion we refer to an entire body of law which has, in many circles fallen into discard—the laws of "Tznius", of modesty and decency. These were attributes once exemplified by Jewish women. They are no longer.

In our society there has occurred a blurring of the lines between 'Chumra' and "Din"—between precaution and law; between custom and unalterable Halacha. We find the two becoming confused and interchanged in the public mind.

Modesty has come to be regarded as a symptom of an out-moded "Williamsburg" way of life, incompatible with the Twentieth Century and no integral part of Jewish life. Let us see whether this is correct. According to the strict concept of the law...

It is a Mitzva upon a man to divorce his wife if she violates the law of Jewish women. It is considered a violation of this law if she appears in public with her hair uncovered." (Mishnah Kesubos 72a, Shulchan Aruch Even Hoezer Chapter 115:4).

The same Mishna lists also a woman who "weaves in public" and "allows her arms to become exposed in the course of her work". It is especially noteworthy that this

it is for him to choose in which field his labor lay. The Mishnah says in Avoth:

כל המקבל עליו עול תורה מעבירין ממנו עול מלכות ועול דרך ארץ
Whoever accepts the yoke of Torah is freed from the yoke of worldly responsibility.

There is nothing miraculous here. If a person chooses the realm of Torah, the material and mundane fade to insignificance. His happiness and fulfillment will be the eternal truths and values. He will not find it strange that countless Jewish generations lived a life of joy, satisfaction and security in grinding poverty, cruel oppression and ghetto isolation — for this meaningful life will be his as well! But the man who chooses to strive for the comforts and rewards of the transient physical world, finds himself falling prey to the bitter truths seen by the perceptive eye of our Chazal:

מי שיש לו מנה רוצה מאתיים... אין אדם מת וחצי תאוותו בידו...
"He who acquires a hundred, lusts after two hundred"...
"No man dies with half of his desire in hand"... His life will be one of anxiety and worry, a wild pursuit of the Joneses who are always speeding along just out of reach.

This striving after the material success is an understandable obsession, though no less a false one, for it is the physical world we live in and which surrounds us. To this natural temptation, was added a new one with the turn of the nineteenth century. The walls of the ghetto fell to the trumpet blast of "Equality", "Emancipation". No longer would race or religion hinder the Jew in his dealings with the world. And a movement was born. Reform. It called the Jew to change his ways, to march out and meet the world, to discard his archaic customs and embrace the new culture and civilization which was his guarantor against degradation and discrimination. Who can count the numberless souls this refrain lured from Torah? And what was its reward? The Fatherland of this culture bathed the world in the blood

are part of His perfect Torah, equally pure, holy and true. Whoever believes that such verses as the former are the product of Moses, is guilty of the worst form of heresy for he considers the Torah as being composed of a "heart" (holier, more important parts) and a "shell" (insignificant parts) and this implies that parts of the Torah are not of G-dly origin. *Every* verse of the Torah contains wondrous wisdom for those who understand it. Torah is beyond the understanding of even the wisest for it is greater than the length and breadth of land and sea. We can only follow the footsteps of David, the anointed of G-d who proclaimed "Open my eyes that I may see the wonders of your Torah".

Torah confers many benefits on its observers, it puts a holy content in their lives raising them above the petty pursuits which surround and beckon to us. But whatever its benefits they depend on one condition.

"The Torah of G-d is all-encompassing, it refreshes the soul." But as our sages have said this refreshment and contentment can only follow the realization that Torah is complete and perfect. Only then can we find in it the peace of mind it offers us.

Peace of mind is probably the most universally sought yet most elusive goal of our society. So many of our Torah-true Jews find themselves subject to the same anxieties and frustrations as those around them. And we wonder, where is the contentment Torah confers? Where is the refreshment of spirit and soul our Torah promises its people? An agonizing question—but the answer is clear. Torah gives peace of mind to those who recognize its all-encompassing nature and in direct proportion to the extent of this realization. If it is to be taken as a grab-bag of mitzvos and morals from which to pick and choose those most to our liking or convenience, no sense of fulfillment can be expected of it.

"Odom Leomol Yulad" — "Man's lot is to labor" but

Chapter I

"G-d's Torah is all-encompassing; it refreshes the soul", thus exclaims the Psalmist in his poem of praise to his Maker (psalm 19). Our sages explain in the Midrash that this is cause and effect—because the Torah is *complete*, it has the ability to refresh the anxious soul. It is complete, whole and perfect. It is no collection of bits and pieces from which we may choose those of our liking. It is one complete entity. It has been likened to an involved prescription. The pharmacist, though he is far more knowledgeable than the layman, may not question the necessity of any of the many ingredients. It is beyond his competence to decide that one or the other of the prescribed drugs is needless or may be substituted for. For him to do so would be criminal. How much more so is any man incapable of judging Torah, of weighing the relative importance of one mitzvah or another or the necessity of one or another. For Torah is a complete whole and for any man to presume to judge and delete, is to deny its G-dly origin. For surely, no one can pit his mortal intelligence against the mind and word of G-d.

We can do no better than quote the Rambam (Pirush Hamishne, Sanhedrin, Perek VIII): "It is fundamental that we believe that the entire Torah we have received from Moses, has come from the A-mighty. Therefore, it follows that there is no difference between the verse "And the children of Cham were Kush and Mitzraim," and the verse "Hear O Israel, the L-rd our G-d, the L-rd is one". Both these verses originated with the A-mighty and both

ב"ה

*A DISCUSSION ON THE INDIVISIBILITY
OF TORAH, WITH PARTICULAR
EMPHASIS ON THE LAW
OF MODESTY*